Pjesništvo kao poticaj za aktivnosti u dječjem vrtiću

Kožljan Škabić, Dheeba

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:018870

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DHEEBA KOŽLJAN ŠKABIĆ

PJESNIŠTVO KAO POTICAJ ZA AKTIVNOST U DJEČJEM VRTIĆU

Završni rad

Pula, kolovoz, 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DHEEBA KOŽLJAN ŠKABIĆ

PJESNIŠTVO KAO POTICAJ ZA AKTIVNOST U DJEČJEM VRTIĆU

Završni rad

JMBAG: 0303076772, Izvanredni student

Studijski smjer: Preddiplomski studij rani i predškolski odgoj

Predmet: Dječja književnost

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti

Mentor: izv. prof. dr. sc. Kristina Riman

1. UVOD 2
2. DJEČJA KNJIŽEVNOST 3
2.1. VRSTE DJEČJE KNJIŽEVNOST 6
2.2. PJESNIŠTVO ZA DJECU 7
2.2.1. Hrvatsko pjesništvo za djecu 8
3. PJESNIŠTVO U VRTIĆU 12
3.1. DOBROBIT PJESNIŠTVA ZA DJECU 12
3.2. O KREATIVNOSTI 14
4. AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU 15
5. PJESNIŠTVO KAO POTICAJ ZA AKTIVNOST 16
5.1. PRIMJERI AKTIVNOSTI POTAKNUTIH PJESNIŠTVOM 19
5.1.1. Logopedske vježbe 19
5.1.2. Osmišljavanje pokreta 20
5.1.3. Dramske igre 21
5.1.4. Izražavanje emocija 22
5.1.5. Pjesma kao prijelazna aktivnost 22
5.2. PROVEDENA AKTIVNOST POTAKNUTA PJESNIŠTVOM 24
5.3. ZAPAŽANJA NAKON AKTIVNOSTI 29
5.4. PRODUKTI PROVEDENE AKTIVNOSTI 31
6. ZAKLJUČAK 36
7. IZVORI I LITERATURA 37
8. SAŽETAK 39
9. SUMMARY 40

1. UVOD

U dječjem vrtiću aktivnosti su sastavni dio radnog dana. Aktivnosti se razlikuju prema načinu provođenja pa one mogu biti slobodne ili vođene. Razlikuju se također i teme koje se u aktivnostima obrađuju, ali i područja koja se obuhvaćaju u provođenju aktivnosti. Teme su vrlo šarolike i prate interese djece, poticaji koji se djeci nude također mogu biti najrazličitiji, poput fotografija, glazbenih brojeva, raznih igara i didaktičkih materijala svih veličina, oblika i boja.

Pjesništvo, koje je prva književna vrsta s kojom se djeca u životu susreću, nešto je što nećemo često naći kao poticaj na aktivnost. Stihovi, poezija i riječi djeci se vrlo rijetko nudi samostalno kao poticaj, ali je gotovo svakodnevno dio neke aktivnosti. Poezija i stihovi mogu biti nešto što će probuditi dječju maštu i pokrenuti ih da istraže određenu temu, mogu i trebaju ponekad biti i zasebna aktivnost na kojoj će raditi smišljajući vlastite stihove, rime ili pokrete.

Cilj ovog završnog rada i aktivnosti provedene u vrtiću je širenje svijesti o važnosti korištenja poezije u radu jer se na taj način potiče razvoj dječje mašte i kreativnosti, ali i ljubav prema pisanoj umjetnosti, čitanju i stvaranju poezije.

Na samom početku ovog rada bit će govora o dječjoj književnosti općenito, ali i o dječjem pjesništvu. Središnji dio rada prikazuje što su aktivnosti u dječjem vrtiću, kako se provode i koje su uloge odgojitelja u njihovom provođenju. Rad sadrži primjer jedne aktivnosti za koju je poticaj bio upravo pjesništvo, ali i slike koje prikazuju produkt aktivnosti.

2. DJEČJA KNJIŽEVNOST

Književnost za djecu ili dječja književnost dvije su vrlo slične sintagme, no prema nekim se teoretičarima njihova značenja razlikuju. Sintagma književnost za djecu ima vrlo jasno značenje koje ne treba objašnjavati, a sintagmu dječja književnost mnogi smatraju istoznačnicom. Dječja književnost trebala bi podrazumijevati književnost koju su stvorila djeca. Zato teoretičari književnosti često raspravljaju o značenju navedenih sintagmi i trude se usuglasiti koja je točnija za primjenu. Crnković (1990) zagovara korištenje sintagme dječja književnost jer je lakše za upotrebu.

Dječja književnost, kako joj samo ime govori, je književnost koja je osmišljena i pisana za djecu, a Crnković (1990) kaže kako se ne treba bojati dvostrukog značenja jer je to književnost koja pripada djeci ili pak književnost koju djeca sama stvaraju. Književnost koju djeca stvaraju prema Crnkovićevim je riječima dječje stvaralaštvo ili literarni pokušaj, a ako je djelo koje je dijete napisalo dovoljno zrelo, ono će svakako spadati u domenu dječje književnosti.

Crnković i Težak (2002) navode da postoje tri bitna pojma vezana za definiciju dječje književnosti, a to su književnost, djeca i namjena. Navode da je književnost umjetnost riječi i da ona ni u kojem slučaju nije osmišljena kako bi bila pokorena pedagogiji, već dječja književnost kao umjetnost pridonosi odgoju. Postoje još dva pojma koje Crnković i Težak (2002) smatraju ključnim u definiciji dječje književnosti. Pojam djeteta je dakako svima poznat i ne treba ga posebno tumačiti. Kada govorimo o namjeni Crnković i Težak (2002) smatraju da su djela namijenjena djeci ako odgovaraju djetetovim interesima ili privlače dijete s obzirom na tematiku. Važno je također da je i stil pisanja i percepcija primijenjena djeci. Hameršak i Zima (2015) kažu da je definirati pojam dječja književnost vrlo teško jer je književnost sama po sebi kao umjetnost neukrotiva definicija koja se opire bilo kojoj konačnoj, potpunoj i jednostavnoj definiciji.

Crnković je (1990) dao jednostavnu definiciju dječje književnosti rekavši da je dječja književnost zasebni dio književnosti, a to podrazumijeva ona djela koja su djeci prihvatljiva po formi i tematici. Uz to navodi da je okvirna dob kojoj je dječja književnost primjerena od 3 do 14 godina, a taj navod citira i Hranjec (2006). Taj dobni okvir postaje

upitan kada znamo da je dječje pjesništvo grana dječje književnosti s kojom se dijete susreće od samog rođenja kroz uspavanke i druge slične oblike.

Hameršak i Zima (2015) navode da se na starim izdanjima dječje književnosti vrlo često mogu pronaći dobne, rodne, vjerske i klasne oznake kao što je dobno ograničenje na prvom izdanju „Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića“ na kojem je tada pisalo da su primjerena za djecu od 6 do 9 godina. U kasnijem izdanju stoji da je djelo pripovijest za mlađu djecu. S vremenom takve oznake nestaju s naslovnica, a u novijoj se povijesti koriste kao ironija što vrlo dobro koristi Hitrec. Hameršak i Zima (2015) spominju pojam implicitni čitatelj. Taj pojam kao čitatelje podrazumijeva i djecu najranije dobi kojoj roditelji interpretiraju djelo, ali i same roditelje koji su zapravo samo u ulozi naratora. Razvojem pojma implicitni čitatelj ruše se gotovo sve dobne granice koje su raniji teoretičari povezivali s pojmom dječja književnost. Hranjec (2009) kaže kako je velika razlika između romana za tinejdžere i slikovnice, ali ipak je i jedno i drugo dio dječje književnosti.

Crnković i Težak (2002) definiraju da djelo pripada dječjoj književnosti ako zadovoljava jedan od tri zadana kriterija. Prvi kriterij je da je napisano od strane pisca koji piše za djecu i koji je djelo namijenio djetetu. Drugi kriterij kaže da djelo spada u dječju književnost ako je djelo izdano u nakladi nakladničke kuće koja se bavi izdavanjem isključivo djela za djecu ili je izdano u dječjem odjelu neke nakladničke kuće. Treći kriterij koji djelo svrstava u dječju književnost je da se ono nalazi na policama koje su namijenjene djeci. Ova tri kriterija nisu striktna. Kroz povijest su razni autori stvarali djela ne misleći da će ona biti namijenjena isključivo djeci, no djeca su sama ta djela prisvojila i time ih obilježila kao dječju književnosti.

Hranjec (2006) kaže da dječja književnost ispunjava funkciju ukoliko pisac postigne ravnotežu između izraza i sadržaja, ali i između estetskog i etičkog. Također zaključuje da se pisac naprosto mora privući pažnju i steći ljubav najmanjih čitatelja, zaroniti u dječji svijet i spoznaje.

Prema povijesnim zapisima dječja književnost svoje pisane početke bilježi u 17. stoljeću. Ne možemo reći da ranije dječja književnost nije postojala, ona je dakako postojala ali u oblicima usmenih predaja. Prva djela koja se smatraju dječjom književnosti nerijetko su povezana sa svećenicima. Pa se tako među prvim tiskanim djelima koje se

smatraju dječjom književnosti mogu naći djela koja svojim naslovom iskazuju da su duhovnog sadržaja kao što su „Duhovno mlijeko za bostonsku djecu“ i „Božanske i ćudoredne pjesme za djecu“ To nije nimalo čudno s obzirom na to da su svećenici u to doba bili dio male grupe obrazovanog naroda. Osim djela duhovnog sadržaja najranije doba dječje književnosti obilježile su bajke i basne.

Razvoj dječje književnosti na našim područjima prati razvoj dječje književnosti u svijetu, a kao pokretača hrvatske dječje književnosti možemo navesti Ivana Filipovića. Ivan Filipović bio je učitelj, a kako navode Crnković i Težak (2002.) nije bio samo autor prve hrvatske knjige namijenjene djeci „Mali tobolac“, bio i organizator prerade i prijevoda stranih djela za djecu, urednik prvog časopisa za djecu „Bosiljak“. Idrizović (1984) kaže da nije moguće sa sigurnošću odrediti koja je djela napisao, koja pozajmio a koja preveo. Na mnogo je načina promicao i uzdizao dječju književnost na našim područjima. Filipović se je okušao i u pisanju dječjih pjesama i dječjih priča, dakle u svakom je pogledu bio začetnik hrvatske dječje književnosti.

Moderna dječja književnost koju u literaturi često nalazimo i kao novu dječju književnost na našim područjima prema Hranjecu (2009) svoje temelje postavlja šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Kao začetnike moderne hrvatske dječje književnosti Hranjec (2009) navodi Kušana i Viteza koji u dječju književnost unose novu funkciju i novi pristup.

2.1. VRSTE DJEČJE KNJIŽEVNOST

Kada govorimo o dječjoj književnosti zasigurno najprije pomislimo na slikovnice, no osim slikovnica dječja književnost obiluje i drugim vrstama. Vrste dječje književnosti Crnković i Težak (2002.) podijelili su na one koje su izvorno namijenjene djeci i na one koje su djeca sama uzela kao svoja. Pod vrste koje su izvorno namijenjene djeci spadaju slikovnica, dječja priča, dječja poezija, dječji roman ili roman o djetinjstvu. U skupinu vrsta koje su djeca sama prisvojila spadaju bajke i basne, razne vrste romana, znanstvena fantastika, autobiografije i putopisi.

Hranjec (2006) kaže da su neke vrste udomaćene u dječjoj književnosti, a neke su samo prilagođene da ih djeca mogu percipirati. Također navodi da je vrlo nezahvalno odrediti pripada li neka vrsta ili djelo dječjoj književnosti pa je najlakše nabrojiti tek vrste koje najčešće susrećemo kao dio dječje književnosti. Dječja književnost dakle obiluje vrstama, a samim time i djelima koja se mogu naći na policama namijenjenima djeci.

Važno je naglasiti da se dječja književnost razlikuje od književnosti za odrasle po svojoj složenosti. Dječja je književnost lišena složenih formi i sadržaja koje su karakteristične u književnosti za odrasle. Upravo to ju čini specifičnom i dostupnom djeci. Možda su upravo zato djeca prigrlila vrste koje im isprva nisu bile namijenjene. Takve malo složenije vrste koje su primjerene za djecu koja su savladala čitanje i mogu samostalno otkrivati književnost kao granu umjetnosti odličan su prijelaz iz književnosti za djecu u književnost za odrasle. Takvi se prijelazi jasno mogu uočiti i u izboru dječje lektire. Kako navodi Crnković (1990) djeca već u sedmom razredu s razumijevanjem čitaju autore koji nikada nisu uvršteni u dječju književnost. Po tome je vidljivo da dječja književnost i dječja lektira nisu pojam koji se može poistovjetiti, no Crnković (1990) navodi da te pojmove većina poistovjećuje pa su oni koji tako ne misle često prinuđeni na kompromise.

Umjetnost je nešto što se jako teško kategorizira ili postavlja u okvire, a dječja je književnost kao i književnosti općenito jedna od grana umjetnosti. Dakle nemoguće je na bilo koji način striktno kategorizirati i postavljati granice.

2.2. PJESNIŠTVO ZA DJECU

Svima je prirodno da majka tješi svoje tek rođeno dijete nježnim glasom, tiho pjevušeći razne uspavanke. Crnković (1990) kaže kako je uspavanka prvi djetetov dodir s književnosti, također konstatira da je uspavanka vjerojatno bila prva pjesma koju je čovjek koristio. S obzirom da je poezija nešto s čim dijete susreće već u prvim danima života u vlastitoj obitelji, a nastavlja se susretati i u odgojno-obrazovnim ustanovama, ali i kroz medije sasvim je logično da dijete kada progovori i samo usvaja stihove koje čuje i počinje ih interpretirati. Kroz povijest je dječja poezija bila vrsta koja je u sebi sadržavala razne pouke koje će doprinijeti u poučavanju djeteta. Takav se način pisanja napušta tek u drugoj polovici dvadesetog stoljeća. Jasno je da su autori težili u svoje stihove „ugurati" pouke jer je dječja poezija vrsta dječje književnosti s kojom se dijete susreće već u prvim danima života. Takvu poeziju u literaturi često nalazimo pod nazivom stara književnost, a na našim je područjima najčešće objavljivana u raznim dječjim časopisima kao što su „Smilje", „Bosiljak" i slični. Autori su većinom bili učitelji.

Novija dječja poezija je pak praćena humorom, ona je često besmislena ili nonsensna. Crnković (1990) takvu poeziju naziva vedrom igrom koja se sastoji od neuhvatljivih motiva i duhovitih prebacivanja realnog u irealno. Djeca takvu poeziju vrlo dobro prihvaćaju baš zbog radosti i prpošnosti kojom odišu humoristične i nonsensne pjesme. Damo li djeci da sama smisle stihove, priču ili brojalicu vrlo će vjerojatno ono što će djeca smisliti biti nonsensno. Možda je i to jedan od razloga zašto djeca tako dobro prihvaćaju nonsens.

Kada govorimo o motivima dječje književnosti, Crnković (1990) navodi da se motivi stare i nove poezije ne razlikuju mnogo, oni se mijenjaju s obzirom na način života. Kao najčešće motive dječjih pjesama možemo izdvojiti životinje, majku, učenički život i slične.

Dječje se pjesme kako navode Crnković i Težak (2002) dijele na više podvrsta, poznatije podvrste su uspavanke, brojalice, razbrajalice, bajalice, pitalice, rugalice i zagonetke. Pored tih vrsta tu su još i pjesme za kolo i pjesme za igru, cupkalice, zamišljalice, izmišljalice, dodirivalice, nabrajalice, jezikolomilice, hincalice. Crnković i težak (2002) kažu da podjela po podvrstama nije toliko važna i da se ne može provesti u potpunosti.

Hranjec (2006) kaže da je stih najprisutnija i najraznovrsnija objava dječje književnosti. Činjenica je da djeca zaista vole stihove, rime i ritam koji donosi pjesništvo, a Hranjec (2006.) to objašnjava ritmiziranim ponašanjem. Poznato je da djeca vole rutinu i ritam koji ih vodi kroz promjenjive dane djetinjstva. Ritam djeci daje sigurnost u novim i neočekivanim okolnostima. Djeca često slijede ritam u igri, pokretu ili hodu. Uzmemo li u obzir da je pjesništvo prva književna vrsta koju dijete čuje i da je već tada prisutan ritam koji pjesništvo nosi vrlo je logično zašto djeca s izuzetnom lakoćom prigrle pjesništvo kako književnu vrstu.

Hranjec (2006) kao dva bitne elemente dječjeg stiha navodi igru, humor i vedrinu kojim dječji stihovi zrače. Navodi da se ti elementi međusobno upotpunjuju i oplemenjuju. Humor i vedrina naprosto mame djecu na slušanje, pamćenje i interpretaciju. Kao najbitnije karakteristike suvremenog pjesništva za djecu Hranjec (2006) navodi pjesnički ludizam, nonsensne tvorbe, kumulacije, grafostilemske igre i ono najvažnije je zasigurno odmak od forsiranih pouka u stihovima. Ove Hranjecove tvrdnje citiraju Hameršak i Zima (2015), a citiraju i njemačku teoretičarku Ruth Lorbe (1976) koja kao temeljne karakteristike dječje pjesme navodi ritam, ritmičnost i monotoniju. Autorice također citiraju navode koji kažu da dječje pjesništvo ne pozna tematska ni motivska ograničenja.

Hameršak i Zima (2015) kažu da nitko ne poseže za teorijskim uporištima stranih teoretičara, već se pomalo svojevoljno ograničavaju na regionalna proučavanja. Uvidom u dječje pjesništvo koje se nudi djeci u hrvatskim vrtićima, školama, knjižnicama i knjižarama uočavamo sličnu praksu. Prijevodi stranih autora gotovo i ne postoje Zalar (2002) to pripisuje političkim neprilikama i manjku financija koji ograničavaju domaće izdavače. Situacija s prijevodima trenutno je nešto povoljnija, no i dalje je izbor stranih autora vrlo oskudan.

2.2.1. Hrvatsko pjesništvo za djecu

U Hrvatskoj je pjesništvo za djecu vrlo bogato raznim oblicima koje su bogatstvo usmene predaje. Slične se inačice pjesama mogu naći u čitavoj državi. Stihovi tih pjesama

su gotovo istog sadržaja, razlikuju se samo po načinu izgovora ili tek pokojom riječi koja se mijenja zavisno od dijalekta i govornog područja. Crnković i Težak (2002) kažu da je raznolikost motiva u takvim pjesmama vrlo velika. Pjesme najčešće govore o životinjama ili oponašaju njihovo glasanje, često pjesmice sadrže i nazive brojeva popraćene riječima koji se s tim nazivima rimuju radi lakšeg pamćenja. Uz životinje i brojeve vrlo korišteni motiv narodnih pjesmica za djecu je i način života i običaji kroz povijest.

Hranjec (2006) hrvatsko dječje pjesništvo jednostavno dijeli u tri razdoblja a to su starije novije i suvremeno pjesništvo. Starijim razdobljem smatra sva djela nastala od 1850. do početka 20. stoljeća, novije je razdoblje od početka 20. stoljeća do 1956. kada Vitez objavljuje djelo „Prepelica“, a suvremeno je razdoblje onda sve što nastaje nakon 1956. godine. Vidljivo je da je njegova podjela jednostavna i kronološka, a kroz godine se vrlo jasno uočavaju promjene i napredak u načinu pisanja kojim se autori služe. Nešto kasnije (2009) Hranjec u svoje djelo uvrštava Skokovu podjelu koja je nešto složenija i bazira se na žanrovskoj periodizaciji, no ipak se da uočiti i kronološki poredak. Na sličan način hrvatsko dječje pjesništvo dijeli i Zalar, a ta se podjela također nalazi u Hranjecovim zapisima.

Među prvim hrvatskim pjesnicima za djecu uz Ivana Filipovića bio je Ljudevit Varjačić, a Crnković i Težak (2002) navode da je pisao domoljubnu i poučnu poeziju koja je bila pjevna. U društvo prvih hrvatskih pjesnika koji su pisali za djecu možemo uvrstiti i Krunoslava Kutena. Kutenova djela u njegovo vrijeme nisu bila prepoznata niti previše cijenjena, no njegove se pjesmice i danas interpretiraju djeci. Razlog tome kako navode Crnković i Težak (2002) je način na koji je pisao, pisao je bezvremenske pjesme koje su nastajale iz druženja s djecom i temeljile se na narodnoj dječjoj poeziji. Njegova najpoznatija pjesma koju i danas često možemo čuti je svakako „Djeca i maca“. Iz svega navedenog da se zaključiti da su njegova djela i rad priznati tek nakon njegove smrti, a Zalar (1991) navodi da to što su Kutenove pjesme sačuvane i što ih i danas koristimo možemo zahvaliti upravo Milanu Crnkoviću.

Početkom dvadesetog stoljeća zapaženi pjesnik koji je pisao djela namijenjena djeci bio je Vladimir Nazor. Zalar (1991) kaže kako je pjesništvo za djecu bilo tek dio njegova opusa i nije dostiglo značajnu kvalitetu s obzirom na ostatak opusa. U tom međuratnom

razdoblju stvarati počinje i Dragutin Tadijanović čija su djela i danas sveprisutna u dječjim čitankama. Zalar (1991) navodi da Tadijanović nije svoja djela prvotno namijenio djeci, no danas su ona uvrštena u dječju književnost i djeca ih prihvaćaju kao svoja jer ta djela obiluju pjesničkim slikama koje odgovaraju dječjoj dobi.

Zapaženi pjesnici poslijeratnog vremena postepeno stvaraju dječju poeziju na moderniji način. U tom razdoblju zapaženi dječji pjesnici su Zlata Kolarić-Kišur, Ratko Zvrko, Grigor Vitez mnogi drugi, no Zalar (1991) navodi kako je u to doba izdavanje vlastite zbirke bila rijetkost. Autori su u to doba objavljivali u dječjem listu „Pionir“, a nešto kasnije i u listu „Radost“.

Zalar (1991) kaže kako je 1952. godina bila vrlo produktivna što se tiče pjesništva za djecu. Te su godine objavljene čak četiri zbirke poezije među kojima su i zbirka Gustava Krkleca „Telegrafske basne“ i zbirka Ratka Zvrka naslova „Naši stari znanci“. Grigor Vitez također izdaje vlastitu zbirku poezije naslova „Prepelica“ kao jednu od prvih poslijeratnih zbirki poezije, a u njoj se nalazi jedna od najpoznatijih i djeci najdražih pjesama „Kako živi Antuntun“. Vitezove se pjesme i danas vrlo često interpretiraju djeci i ona ih vrlo dobro prihvaćaju što dovoljno govori o njihovoj kvaliteti i bezvremenskim temama. Prema Zalarovim (1991) riječima Vitez prekida sve tradicionalne pristupe, počinje pisati grafijske pjesme i unosi svježinu koja otvara vrata mnogim pjesničkim imenima.

Početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća prvu zbirku pjesama objavljuje još jedan zapaženi hrvatski pjesnik za djecu. Zvonimir Balog 1970. godine izdaje pjesničku zbirku „Nevidljiva Iva“ za koju Hranjec (2004) kaže kako se svojom razigranosti nastavlja na Vitezovo stvaralaštvo. Balogovo je pjesništvo uglavnom nonsensno, a prema Hranjecu (2004) temelji se na dva stilska izbora i to su: motivsko-nonsensni i leksičko-nonsensni. Balogov je opus popriličan i sadrži zavidan broj pjesničkih zbirki, a Zalar (1991) navodi kako nije strano da njegove zbirke imaju pedagoško-obrazovni karakter. Balog svoje pjesme piše na način koji ne prisiljava djecu da iz njih nešto nauče, no djeca će ipak kroz njegove pjesme spontano upamtiti nove sadržaje.

Godine 1970. svoju prvu pjesničku zbirku izdaje i Pajo Kanižaj pa Hranjec (2004) smatra da je upravo ta godina, uz onu 1956., stožerna godina za razvoj hrvatske dječje književnosti. Kanižaj je izdao četiri pjesničke zbirke, a njegovo stvaralaštvo obilježeno je,

kako navodi Zalar (1991), dekorativnim pjesmama koje u grafičkim formama koje su odlična sinteza stihova i forme same pjesme. Osim pjesmama koje svojom formom stvaraju sintezu s napisanim, Kanižajevo je stvaralaštvo obilježeno i stvaranjem na dijalektu kroz kajkavske haiku pjesme-kajiku.

Iako je suvremeno pjesništvo za djecu započelo i ranije, Hranjec (2004) navodi da je Luko Paljetak jedan od najznačajnijih hrvatskih pjesnika za djecu. Najpoznatije djelo Luke Paljetka je „Miševi i mačke naglavačke“ kojeg Hranjec (2004) smatra jednim od najvažnijih djela hrvatske dječje književnosti. Stihovi Luke Paljetka pretežito govore o životinjama, a najčešće piše u parnoj rimi. Zalar (1991) kaže da su Paljetkove pjesme poprilično duge i sadrže narativnu strukturu, a svaka od njih opisuje neku situaciju i priča priču.

Hrvatska dječja književnost zaista ima bogat popis pisaca, a neke od poznatijih pjesama za djecu potekle su od onih kojima je dječje pjesništvo bio tek manji dio opusa. Primjerice Vesna Parun autorica je zbirke poezije „Patka Zlatka“, no kako kaže Zalar (1991) djela koja je namijenila djeci ostala su u sjeni naspram onih koja je namijenila odraslima. Slično se događa i sa stihovima Nade Iveljić, njeni su stihovi namijenjeni djeci ostali u sjeni proze. Hranjec (2004) kaže kako su stihovi Nade Iveljić u suglasju s prozom koju stvara. Značajno ime među hrvatskim dječjim piscima je i Tito Bilopavlović. Bilopavlović je izdao četiri dječje zbirke poezije, a kako navodi Hranjec (2004) postoji i čitav niz pjesama koje nisu uvrštene u zbirku, nego su objavljene u raznim časopisima za djecu.

Među pjesnike čiji je opus poezije za djecu ostao u sjeni možemo uvrstiti i Dobrišu Cesarića, Mladena Kušeca i mnoge druge.

3. PJESNIŠTVO U VRTIĆU

3.1. DOBROBIT PJESNIŠTVA ZA DJECU

Kao jedna od važnih životnih kompetencija u Kuriklumu (2014) navodi se komunikacija na materinskom jeziku. Pjesništvo ima vrlo važnu ulogu u djetetovu savladavanju materinskog jezika. S obzirom da je pjesma prva književna vrsta s kojom se dijete u životu susreće, ono je jedno od djetetovih osnovnih sredstava za učenje novih riječi materinskog jezika. Kako navodi Peteh (2018) dječje pjesništvo vrlo je bitan čimbenik u razvoju govorne kulture djeteta, ono potiče djecu na učenje pravilne artikulacije glasova, izgovor riječi i rečenica i širenju fonta riječi.

Osim bogaćenja rječnika, poezija ima širok spektar pozitivnih i korisnih utjecaja na djecu. Peteh (2018) navodi kako pjesništvo u radu s djecom, osim rječnika bogati i iskustva djece, pomaže u razvoju socijalnih i emocionalnih osobina djeteta, a također navodi da pjesme pozitivno utječu na razvoj emocija prema onome što nas okružuje, potiče na igru i vedro raspoloženje.

Jasno je da djeca vrlo brzo pamte pjesmice koje čuju. Razlog zašto djeca tako jednostavno i lako pamte iste vrlo vjerojatno leži u ritmu koji je sastavno obilježje pjesništva. Ritam koji pjesme sadrže također je vrlo važan čimbenik u razvoju djeteta. Peteh (2018) kaže da dijete kroz pjesmice uči slušati glazbu riječi, stvara akustičke predodžbe, razvija osjećaj za ritam i sluh.

Dječji vrtić je mjesto gdje se djecu potiče na razvoj u bilo kojem smislu Govor kao vrlo važan dio života svakog od nas zasigurno treba posebne poticaje, no nužno je da govorni poticaji koji se koriste obiluju pravilnim i jasnim izgovorom. Bilbao (2020) kaže da su pjesme neovisno o tome jesu li uglazbljene ili tiskane u slikovnicama izuzetno važni alati za jezični napredak djece zato što se pjesme na taj način mogu često slušati ili čitati ispočetka. Kada govorimo o pjesništvu i interpretaciji pjesništva, ono osim razvoja govora razvija i sposobnost slušanja. Djeca slušajući pjesmice koje netko interpretira uče aktivno slušati i pamtiti ono što čuju. Također uče biti strpljivi i čekati da govornik završi svoju priču ili izlaganje.

Poznato je da riječi imaju i terapeutska svojstva ako su uvrštene u pažljivo osmišljenu kompoziciju, čak i Peteh (2018) kaže da je pjesma bitna djeci i iz psiholoških razloga. Riječi kao terapeutsko pomagalo većinom se spominju u kontekstu dječjih priča, no isti učinak imaju i u dječjim pjesmama. Razlog zašto se terapeutske pjesme ne spominju često u literaturi možemo samo nagađati. Piscima je očito puno jednostavnije pisati terapeutske priče jer one imaju jednostavniji oblik i obilježja.

3.2. O KREATIVNOSTI

Kreativnost je pojam koji vrlo često povezujemo sa stvaranjem, a najčešće se to stvaranje povezuje s umjetnosti. Velički (2014) definira kreativnost kao osmišljavanje izvornih ideja ili rješavanje problema na nov način. Da bi djeca razvijala svoju kreativnost trebamo im dati prostora da istu izraze. Načina za izražavanje kreativnosti zaista ne nedostaje. Djeca svoju kreativnost mogu izraziti kroz bilo koju situaciju ili aktivnost u kojoj se nalaze. Poezija je samo jedan od načina za poticaj izražavanja kreativnosti. Velički (2014) smatra da se kreativnost razvija ako nastojimo zaobići rutinu i uobičajene aktivnosti. Djeci je dakle potrebno stalno nuditi nešto novo ili nešto već poznato, ali na nove načine. Đuranović, Klasnić i Matešić (2020) smatraju da je uloga odgojitelja ključna u razvoju kreativnosti kod djece, zato navode kreativnost kao vrlo bitnu i nužnu karakteristiku odgojitelja. Kreativnost odgojitelja nužna je kako bi mogao osmisliti nove aktivnosti i materijale koji će pomoći u razvoju dječje kreativnosti.

Pjesništvo daje jako puno mogućnosti koje možemo mijenjati svaki dan. Jedan od dobrih poticaja za razvoj kreativnosti jest aktivnost govornog stvaralaštva. Kako Velički (2014) navodi, u ljudskoj naravi je da određene stvari povezuje tako da na prazna mjesta pridodaje poveznice. Uz to navodi primjer da će čovjek, ako mu damo bilo koje tri ili više riječi, nastojati povezati te riječi u smislenu cjelinu. Djeca će činiti isto, a damo li djeci takav zadatak možemo očekivati nastajanje zanimljivih nonsensnih stihova. Takve će „pjesničke aktivnosti“ imati pozitivan utjecaj na razvoj kreativnosti, ali i na razvoj govora i proširenje jezičnog fonta djeteta. Đuranović, Klasanić i Matešić (2020) kao prijedlog igara za razvoj kreativnosti navode mogućnost čitanja priče, slikovnice, bajke ili bilo koje vrste dječje književnosti djeci sa zadatkom da sami osmisle nastavak priče.

Čudina-Obradović (1991) kaže da kreativnost nije moguće izmjeriti. Ona se može ispitivati raznim testovima koji su osmišljeni, ali ti se testovi provode samo u svrhu planiranja programa i utvrđivanja razvojnih mogućnosti. Ni na koji način ne možemo selektirati one koji su kreativniji od onih kojima kreativnosti možda manjka.

4. AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU

Aktivnosti su sastavni dio dana u dječjem vrtiću, a aktivnosti mogu biti vođene ili slobodne. Došen Dobud (2016) kaže kako vođenu aktivnost potiče odgojitelj koji određuje tijek same aktivnosti. Vođene aktivnosti prema Došen Dobud (2016) uvijek imaju točno određenu namjenu i način na koji se izvode. S druge strane, slobodna aktivnost je aktivnost koju djeca samostalno i spontano pokreću. Takva je aktivnost igra u kojoj dijete ima slobodu da samo određuje tijek, pravila i trajanje i koja kod djeteta izaziva pozitivne emocije.

U kreiranju bilo kakve aktivnosti u dječjem vrtiću odgojitelji su dužni voditi se Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj (2014). Vrijednosti koje kurikulum promiče su znanje, humanizam i tolerancija, identitet, tolerancija, odgovornost, autonomija i kreativnost. Prema Kuriklumu (2014) te vrijednosti unapređuju djetetov motorički, duhovni, socijalni, moralni i intelektualni razvoj. Ciljevi kurikuluma su osigurati dobrobiti za djecu i cjeloviti razvoj, odgoj i učenje djeteta, ali i razvoj djetetovih kompetencija.

Planiranje aktivnosti koje odgojitelj planira provesti u dječjem vrtiću sastoji se od nekoliko faza. Pri osmišljavanju teme odgojitelj mora voditi računa i osluškivati potrebe i interese djece. Kako bi odgojitelj što bolje procijenio interese djece, vrlo je važno da svakodnevno dokumentira i prati interese djece. Na taj će način znati djetetove mogućnosti i uspješnije birati teme koje će djeca s lakoćom i zanimanjem prihvaćati. Nakon što odgojitelj odluči koja će biti tema aktivnosti, mora osmisliti poticaje koji će biti okosnica aktivnosti i potaknuti djecu na igru i istraživanje. U stvaranju poticaja za aktivnost vrlo je važno voditi računa o različitosti djece. Kurikulum (2014) kaže da se djeca iste kronološke dobi vrlo često razlikuju s obzirom na osobne kompetencije i razvojne mogućnosti, upravo se zbog toga potiče razvoj kompetencija svakog djeteta zasebno.

Kada odgojitelj krene u provođenje aktivnosti s djecom vrlo je važno da bude neutralan i da djeci postavlja pitanja koja će ih potaknuti na nove spoznaje. Najvažniji zadatak odgojitelja tokom aktivnosti je biti dostupan, slušati djecu i pojašnjavati eventualne nejasnoće koje djeca imaju.

5. PJESNIŠTVO KAO POTICAJ ZA AKTIVNOST

Kao i u odabiru bilo kojeg segmenta koji je potreban za rad s djecom u dječjem vrtiću, najvažnije je voditi računa je li ono što će se koristiti primjereno za uzrast koji će to koristiti. Pjesme koje su možda primjerene za mlađu vrtićku skupinu od tri do pet godina neće biti primjerene za jasličku skupinu jer su za tu dob suviše složene, duge ili sadrže riječi koje će tako maloj djeci biti teško razumjeti. S druge strane te iste pjesme koje će savršeno služiti u radu s mlađom vrtićkom skupinom biti će prejednostavne za djecu iz starije vrtićke skupine. Peteh (2018) kaže da pjesma mora biti bliska djeci u nekoliko segmenata, a to su jednostavnost, ritam, pjesničke slike. Važno je da se te odrednice poštuju pri biranju pjesama jer kako navodi Peteh (2018) djeca će jedino na taj način zavoljeti i prihvatiti pjesmu.

Mendeš, Marić i Goran (2020) kažu da se sadržaj pjesme koristi za proširivanje prvih dječjih znanja i poticanje kreativnosti zato je bitno da tekstovi budu jasni i jednostavni. Tekstovi koji ne sadrže nepoznate riječi ili pak sadrže one koje je djeci moguće objasniti i približiti doprinose širenju djetetovih spoznaja. Pjesništvo je dakle vrlo važan poticaj na aktivnost kojim djecu potičemo da maštaju, stvaraju i šire svoje spoznaje.

Ponekad pjesma može svojim sadržajem odgovarati mlađoj dobi no istovremeno može biti preduga za tu dob. Dužina pjesme ne bi trebala biti prepreka koja će nas zaustaviti u korištenju pjesme u radu sa skupinom. Peteh (2018) predlaže da se u takvim okolnostima jednostavno obradi samo dio pjesme kako bi djeca mogla biti koncentrirana na rad jer ukoliko dijete preopteretimo, gubimo njegovu pažnju i koncentraciju.

Peteh (2018) navodi da odgojitelj mora biti dobar poznavatelj zbirki dječjih pjesama kako bi mogao dobro izabrati pjesmu i adekvatno je primijeniti. Za dobar odabir i interpretaciju pjesme nužno je da odgojitelj napravi dobru pripremu, a osim pronalaska adekvatne pjesme za dobnu skupinu važno je i detaljno upoznavanje s pjesmom i osmišljavanje samog tijeka aktivnosti. Detaljno upoznavanje s pjesmom podrazumijeva pronaći, izdvojiti i objasniti riječi koje bi djeci mogle biti nepoznate, proučiti formu kojom je pjesma pisana, sadrži li rimu i u kojem obliku. Odgojitelj je, dakle, dužan prije no što djecu upozna s pjesmom samostalno napraviti iscrpnu analizu te pjesme. Ukoliko pjesma ima

određene pokrete koji se izvode uz interpretaciju same pjesme, nužno je da odgojitelj iste vrlo dobro nauči i upamti njihov redoslijed. Odgojitelj se pri odabiru pjesme nalazi u nezavidnoj poziciji jer mora misliti o nekoliko stvari. Peteh (2018) navodi da odgojitelj pri odabiru pjesme mora jako dobro poznavati djecu iz skupine i njihove mogućnosti, a posebice je važno da je pri odabiru svjestan govornih sposobnosti djece iz skupine.

Kod odabira pjesme koju će se predstavljati djeci, nit vodilja može biti tematika koja odgovara onoj koja se u skupini trenutno obrađuje. Ona može biti povezana s blagdanima, praznicima, djelom godine ili pak s istraživanjima i projektima koji se provode s djecom. S druge strane pjesma ne mora nužno biti povezana s temom koja je trenutno u fokusu skupine. Pjesma koju ćemo izabrati kao poticaj za aktivnost može biti sredstvo koje će djeci pružiti kratki odmak od teme kojom se bave. Peteh (2018) kaže da izbor pjesama koje će odgojitelj obraditi s djecom mora biti raznolik kako bi djeca usvojila što različitije stihove. Osim tematske šarolikosti, važno je obratiti pažnju i na to da emocije koje pjesma donosi budu raznovrsne kako bismo djeci mogli predočiti važnost emocionalne ravnoteže.

Pjesme i spektar aktivnosti koji se nudi potaknut istima doista je šarolik. Važno je samo da odgojitelj zna prepoznati potencijal koji određena pjesma i pjesništvo nude u radu sa skupinom, no Peteh (2018) smatra da se pjesništvo u praksi premalo koristi u odgojno-obrazovnom radu s djecom.

Pjesma je sredstvo za kojim zaista možemo posegnuti bilo kada i bilo gdje, no činjenica je da Peteh (2018) ima potpuno pravo kada kaže da nije svaka pjesma primjerena svakom mjestu. Da bi odgojitelj mogao koristiti pjesme spontano i bilo gdje, potrebno je da sam odgojitelj raspolaže velikim brojem raznovrsnih pjesama koji će onda moći u odgovarajućem trenutku upotrijebiti. Takav će odgojitelj uvijek imati alternativu za brzo osmišljavanje aktivnosti na licu mjesta što će dobro doći kada djeca, primjerice, čekaju red za ulazak u kazalište i potrebno ih je umiriti ili kada ponestane ideja za igru na prostranoj livadi.

Mendeš, Marić i Goran (2020) kažu da su riječi i ritam pjesme nepresušna inspiracija za igru i rad koja potiče djecu na razvoj stvaralačke mašte. Kroz pjesme djeca mogu samostalno ili uz pomoć odgojitelja izraziti svoju kreativnost i emocije pokretom ili osmisliti

novu igru koja je baš po njihovoj mjeri. Čini se da je pjesništvo zaista savršen poticaj za aktivnost u bilo koje vrijeme i na bilo kojem mjestu.

5.1. PRIMJERI AKTIVNOSTI POTAKNUTIH PJESNIŠTVOM

5.1.1. Logopedske vježbe

Logoped je stručna osoba koja procjenjuje stanje i provodi terapiju s djecom koja imaju poteškoće u izgovoru i tečnosti govora, ali i u teškoćama u komunikaciji, čitanju pisanju i računanju. Kada su utvrđene teškoće kod djeteta ono će odlaziti na terapije, no to neće biti svaki dan. Logopedske vježbe nisu nužno samo za one koji imaju teškoća, one se mogu provoditi i s djecom koja su u fazi razvoja govora kako bi što adekvatnije potakli i podržali razvoj govora.

Odgojitelj može koristiti pjesmice kao poticaj za aktivnosti logopedskih vježbi. Na taj će način djeca moći vježbati izgovor pojedinih glasova, a dobrim odabirom pjesme koju će odgojitelj koristiti takve će vježbe uspješno pretvoriti u grupni rad. Osim vježbe izgovora pojedinih glasova Prosokhova (2017) navodi da će rad s pjesmama kod djece potaknuti i doprinijeti razvoju slušne percepcije, proširenju vokabulara stabilnim sintagmama i poboljšanju pamćenja.

Pjesmice će djeci ponekad dosadne govorne vježbe učiniti zanimljivijima i pretvoriti ih u igru. Prosokhova (2017) kaže kako nije potrebno djecu prisiljavati da uče pjesme napamet, nije potrebno da djeca pjesme znaju nego da uz pomoć njih vježbaju. Djeca najčešće traže da im se pjesme koje im se sviđaju ponavljaju bezbroj puta i na taj ih način spontano upamte.

Kao jednu od mogućih vježba Prosokhova (2017) predlaže da se čitaju pjesme zajedno s djecom, ali da se na kraju stiha stane i da djetetu mogućnost da ono doda posljednju riječ iz stiha. Na isti se način može izostaviti i neku riječ iz sredine koja u sebi sadrži glas koji dijete ne izgovara na adekvatan način. Jedna od mogućnosti je da riječ na kraju stiha zamijenimo nekom koja se po jednom slovu razlikuje od postojeće, a djeca onda imaju zadatak sjetiti se i izgovoriti pravu riječ. Zalar (2002) također predlaže zanimljivu igru koju naziva „Veseli skrivači“ cilj igre je pronaći jednake fonemske skupine

u različitim riječima. Manje se riječi mogu uočiti u nekim većima kao što je npr. riječ lav u riječi slava. Za takve igre savršene su Vitezove i Balogove pjesme.

Ovakve aktivnosti daju veliki broj mogućnosti. One nisu čvrsto vezane za dnevni boravak vrtića, mogu se provoditi u šetnji, uz igru u dječjem parku ili bilo gdje drugdje. Takve mogućnosti doprinose da djeca logopedske vježbe što lakše prihvate i odlična su pomoć u situacijama kada dijete odbija logopedske vježbe jer u šetnji šumom, govoreći pjesme dijete zapravo nije ni svjesno da radi ono čemu se u nekoj drugoj situaciji protivi.

5.1.2. Osmišljavanje pokreta

Poznat je čitav niz pjesmica i malešnica koje su popraćene već osmišljenim pokretima tijela, ruku i prstiju. Knjiga „Stihovi u pokretu“ autora V. Veličkog i I. Katarinčić obiluje takvim pjesmicama koje prate slikovna objašnjenja pokreta. Postoji čitav niz pjesmica koje se bave učenjem brojeva do pet ili učenjem naziva pojedinog prsta, a takve pjesmice također uključuju i pokrete. Jedan od primjera pjesmice koja za cilj ima učenje naziva prstiju je poznata pjesmica „Prsti“ autora Ljudevita Varjačića koja glasi:

Stari palac kruha prosi

Kažiprst ga doma nosi

Srednjak šuti pa se ljuti

Što prstenjak sve izjeda

A malom ništa ne da.

Tematika pjesmica koje prate pokreti nije uvijek jedna od dvije ranije navedene. Pjesmice koje prate pokreti mogu biti djeci uvijek drag nonsens ili bilo koja druga tema koju će djecu zanimati.

Netko je morao osmisliti pokrete koji prate pjesme i prenose se uz njih već generacijama, dakle kao aktivnost koju ćemo ponuditi djeci može biti osmišljavanje pokreta na pjesmice. Takva je aktivnost u korelaciji s kineziološkima aktivnostima i vrlo će dobro doći za onu djecu koja možda ne vole kineziološke aktivnosti. Uz pjesmice koje će se pratiti pokretima djeci će kineziološke aktivnosti biti zanimljivije i veselije, uvijek će znati koliko će kineziološka aktivnost još trajati što će djeci koja nisu ljubitelji fizičke aktivnosti mnogo olakšati.

5.1.3. Dramske igre

Dramske igre dobro se nadovezuju na osmišljavanje pokreta, ali gluma nije strogo vezana za čovjeka i tijelo. Glumiti mogu i lutke, a Peteh (2018) kaže da one u rad uvijek unose vedrinu, pozitivnu energiju i živost. Lutke će u skupinu unijeti veselje nevezano za to je li ona plošna, na štapiću, ginjol ili neka druga.

Za dramsku igru moramo odabrati pjesmu koja sadrži likove, a likovi dramske igre mogu biti i stvari. Popov (2010) kaže da pjesme za djecu najčešće ne sadrže puno opisa, ali sadrže puno akcije. Takav način pisanja daje mogućnost da se pjesme mogu odglumiti. Kod upoznavanja s pjesmom glumit će odgojitelj, a kasnije se glumačke uloge mogu prepustiti i djeci. Djeca će vrlo rado proširiti napisane stihove svojim idejama i vizijama. Na taj ćemo način dati djeci kreativnu slobodu, ponekad i način da se otvore po pitanju mogućih problema koji ih muče.

Peteh (2018) kao ideju za rad s pjesmom uz glumu lutkama predlaže i kazalište sjena. Ta će vrsta predstave također kod djece pobuditi zanimanje i pažnju, no Peteh (2018) ističe da je takvu vrstu predstave najbolje provoditi ujutro kada su djeca odmornija, strpljivija i mogu duže držati pažnju. Djeci će također biti zanimljivo naučiti stvoriti psa, zeca ili bilo što drugo pomoću svojih ruku, svijetla i tame.

Pjesme su vrlo dobra podloga za stvaranje dječjih predstava jer će ritam i rima doprinijeti lakšem pamćenju teksta, a upamćen tekst će onda djeci dati sigurnost za izražavanje pokretom. Pjesme će u dramskim igrama biti poticaj za čitav začarani krug

mašte, a djeca će u tom začaranom krugu razvijati govor, pamćenje, pažnju, koordinaciju i kretanje kroz prostor. Prema Mendeš, Marić i Goran (2020) pjesničke dramatizacije su vrlo dobar alat za poticaj razvoja socijalnih kompetencija kod djece.

5.1.4. Izražavanje emocija

Svaka će pjesma u djeci i odraslima pobuditi neku emociju. Pjesme mogu biti savršena poticaj za razgovor o emocijama. Odabirom pjesme koja budi emocije o kojima želimo razgovarati sa skupinom ili pojedinim djetetom.

Djeca često nisu svjesna na koji način izražavaju emocije. Pomoću igre koju Popov (2010) predlaže možemo im pomoći da osvijeste kako oni izgledaju kada se ljute, kada su radosni, prestrašeni ili ljuti. Bit igre je ponavljati određenu pjesmu, ali svaki puta mijenjati intonaciju i način na koji se pjesma interpretira. Ova je igra dobra i kao igra pamćenja pomoću koje će djeca brže i lakše upamtiti stihove na zanimljiv način.

Kao alat za izražavanje emocija koje djeca potiskuju može poslužiti i haiku. Haiku je kratka pjesma koja ima određenu formu. Haiku se sastoji od tri stiha. Prvi i treći stih imaju pet slogova, a drugi stih ima sedam slogova. U radu s djecom ne moramo se striktno držati haiku forme. Važno je da djeca u tri vrlo kratke rečenice iznesu svoje emocije i učine od njih umjetnost. Haiku forma dobro će poslužiti i kako bi djeca naučila odvajati riječi na slogove, ali i brojati te iste slogove.

5.1.5. Pjesma kao prijelazna aktivnost

Mnogi dječji vrtići koriste pjesme kako bi djeca na miran način prešla iz jedne aktivnosti u drugu. Takva se praksa pokazala vrlo dobra u radu. Odgojitelj odabere pjesmu koja će biti znak za sakupljanje igračaka, pranje ruku i pripreme za jelo, pripremu za spavanje ili

bilo koju drugu aktivnost. Bitno je da svaka aktivnost ima drugu pjesmu kako bi djeca točno znala koja aktivnost slijedi.

Takva se prijelazna aktivnost provodi na način da kada dođe vrijeme za sakupljanje igračaka, odgojitelj lagano počne pjevušiti ili recitirati dogovorenu pjesmu, a djeca se polako priključivati u interpretaciji i u isto vrijeme sakupljati igračke i spremati ih na njihovo mjesto.

5.2. PROVEDENA AKTIVNOST POTAKNUTA PJESNIŠTVOM

Aktivnost je osmišljena i prilagođena djeci mješovite skupine u dobi od 5 do 6 godina. Optimalan broj djece za zamišljene aktivnosti je 15 jer se u isto vrijeme radi kroz tri centara što daje mogućnost da svi sudjeluju u radu. Aktivnosti su ponajviše osmišljene za predškolce s obzirom da skupina broji 8 predškolaca

Cilj zamišljene aktivnosti:

-razviti ljubav prema poeziji i spoznaju neograničene mogućnosti koje ona nudi.

Odgojno obrazovni zadatci aktivnosti:

-stvoriti pozitivnu i ugodnu atmosferu u skupini

-poticati djecu na rad i sudjelovanje u osmišljenim aktivnostima

-poticati djecu da razvijaju samostalnost i samopouzdanje

-poticati djecu na razmišljanje i pobuditi njihovu maštu.

-poticati razvoja govora i opažanja, proširivanje i obogaćivanje rječnika.

Funkcionalni zadatci aktivnosti:

- razvoj fine motorike i logičkog zaključivanja

-utjecati na povećanje koncentracije, nadopunjavanje i obogaćivanje fonta riječi.

RAZVOJNE ZADAĆE:

Spoznajni razvoj:

-razvoj logičkog zaključivanja i pamćenja

-razvoj komunikacije i izražavanja

-razvoj koncentracije i pažnje.

Socio-emocionalni razvoj:

-poticanje socijalnog razvoja

-poticanje samopouzdanja i sigurnosti

-učenje poštivanja pravila

-poticanje djeteta da izrazi svoje mišljenje, emocije i potrebe.

Razvoj govora i komunikacije:

- poticanje i razvoj komunikacije s odgojiteljem i s ostalom djecom

- poticanje suradnje među djecom

- razvoj govornih vještina kao što su opisivanje

- razvoj i poticanje vještine slušanja i razgovaranja

-poticanje i razvoj sposobnosti za smišljanje rime

-razvoj osjećaja za ritam

Tjelesni razvoj:

-razvoj koncentracije i pažnje tijekom slušanja

-spretnosti pri kretanju sobom vrtića prilikom korištenja centara

-preciznost i razvoj fine motorike ruku kroz likovne aktivnosti

-zadovoljavanje potrebe za igrom kroz sve ponuđene aktivnosti.

Metode rada:

-metoda demonstriranja i usmenog izlaganja

-igra kao metoda

-metoda praktičnih aktivnosti

-razgovor.

Oblici rada:

-frontalni rad

-individualni rad

-grupni rad.

Planirane aktivnosti odgojitelja:

-pripremiti i ponuditi djeci materijale koji su potrebni

-osigurati dovoljno materijala za svu djecu

-poticati djecu na kreativnost, samostalnost i komunikaciju

-biti prisutan i razjašnjavati nejasnoće u toku aktivnosti

Potrebna sredstva i pomagala:

-pastele i papir

-priprema radnih listova za predškolce

-pripremiti sličice, riječi i šešir za stvaranje vlastite pjesme

-odabir i priprema slikovnica koje u sebi sadrže poeziju

SREDSTVA I POTICAJI PO CENTRIMA

Likovni centar

- Tehnika pastele

- izrada slikovnice prema ponuđenim pjesmama ili prema pjesmama koje djeca osmisle.

Centar početnog čitanja i pisanja

(aktivnosti za predškolce)

- Nadopunjavanje riječi „pomiješana rima" (u ponuđenoj pjesmi nedostaje zadnja riječ u kitici, djeca moraju samostalno i prema vlastitom nahođenju vratiti „izgubljene riječi" u stihove)

-Osmišljavanje pjesme „riječi iz šešira" (djeca izvlače riječi i sličice na papirićima iz šešira i kako ih izvlače zajedničkim snagama smišljaju rime dok odgojiteljica zapisuje)

Centar pred čitalačkih aktivnosti

-Poezija u slikovnicama (ponuđene su slikovnice koje u sebi sadrže poeziju i stihove, a djeca ih mogu samostalno ili uz pomoć odgojitelja čitati u ugodnom okruženju)

ZAMIŠLJENI TIJEK AKTIVNOSTI

-U jutarnjem krugu počinjemo razgovor o rimi, što je ona i gdje se nalazi, nastavljamo razgovor govoreći o poeziji i kakva sve ona može biti? O čemu govori? Tko može pisati poeziju? Govorimo o tome da svatko može biti pjesnik, da nije nužno da pjesma uvijek ima rimu, ali najčešće ima pokazujem im primjere pjesama s rimom i bez rime, raznih vrsta stihova i raznih stilova pisanja. Provodimo neko vrijeme u čitanju raznih pjesama. Nastavljamo aktivnost govoreći o tome što je točno rima i kako ćemo je prepoznati. Djeca smišljaju rime prema vlastitom nahođenju, a kasnije i na riječ koju im nudim. Govorim im plan današnje aktivnosti, objašnjavam da ćemo pokušati zajedno napisati pjesmu koju ćemo kasnije i ilustrirati. Na taj ćemo način napraviti vlastitu slikovnicu. Pokazujem im šešir u kojem se nalaze riječi vezane za ljeto i plažu. Riječi su u šeširu u obliku sličica ili pisane velikim tiskanim slovima kako bi predškolci mogli pročitati. Potom se dogovaramo hoćemo li slikovnicu raditi na način da svi zajedno radimo jednu slikovnicu ili će svako dijete raditi svoju. Predškolcima pokazujem radne listove. Na radnim se listovima nalaze pjesme koje su kratke i većinom parne rime. Njihov je zadatak riječi koje su ponuđene smjestiti na mjesto na koje oni smatraju točnim. Time ćemo dobiti nove „šašave“ pjesme koje će možda ulaziti i u nonsens pjesništvo. Centar pred čitalačkih aktivnosti zamišljen je kao ugodno mjesto u kutu sobe s tepihom i mnoštvom jastuka. Tamo se djeca mogu opustiti, izležavati i listati ponuđene slikovnice kako bi na taj način razvijali ljubav prema čitanju i poeziji.

5.3. ZAPAŽANJA NAKON AKTIVNOSTI

Aktivnost je započeta u krugu na tepihu, a u provođenju iste sudjelovalo je jedanaestero djece. Nakon kraćeg razgovora o tome što su pjesme i tko su pjesnici interpretirale su se pjesme koje se razlikuju prema stilu pisanja i tematici. Neke su pjesme djeci bile poznate od ranije, a neke su čula prvi put. Govorilo se je o tome što je rima i koje se riječi rimuju, ali i o tome da nema nužno svaka pjesma rimu. Prema željama djece interpretiralo se još nekoliko pjesama iz zbirke „Stonoga bosonoga“ autorice Tatjane Pokrajac Papucci.

Kada je pažnja za slušanjem interpretacije pjesama počela opadati, nastavilo se s daljnjom realizacijom aktivnosti. U šeširu su se nalazile kartice sa sličicama i riječi pisane velikim tiskanim slovima kako bi predškolci vježbali čitanje. Svako je dijete iz skupine izvuklo po jednu karticu iz šešira. Pazilo se da predškolci izvuku pisanu riječ, a mlađa djeca sličicu. Nakon izvlačenja svako je dijete predstavilo ostatku skupine koju je riječ izvuklo iz šešira. Zajedničkim snagama smišljali su rime na zadane riječi i pokušali složiti pjesmicu. Gotova pjesma nije sadržavala sve riječi iz šešira no djeci se je pjesma upravo takva sviđala.

Daljnji tijek aktivnosti bio je zamišljen kao stvaranje slikovnice prema pjesmi koju djeca stvore ili po nekoj drugoj koja se djeci svidi. Djeca su jednoglasno odlučila da slikovnicu rade prema pjesmi koju su oni sastavili. Kod crtanja slikovnice bile su ponuđene dvije opcije. Prva je bila da svako dijete crta slikovnicu za sebe, a druga opcija je bila da svako dijete crta po jednu stranu slikovnice. Djeci se je odmah činilo da je previše posla samostalno crtati cijelu slikovnicu pa su izglasali da svi zajedno rade jednu slikovnicu.

Nisu sva djeca bila zainteresirana za crtanje dijelova slikovnice, neka su djeca u ovom djelu aktivnosti odlučila povući se u kutak za pred čitalačke aktivnosti koji još nije bio ni predstavljen. Taj je kutak prema zamisli trebao biti predstavljen na samome kraju aktivnosti jer je planirano da ostane postavljen i nakon same aktivnosti kako bi kod djece potaknuo ljubav prema čitanju i listanju knjiga. Kutak za pred čitalačke aktivnosti zamišljen je kao mjesto za odmor i povlačenje gdje će djeca moći biti izdvojena kada im je to potrebno i uživati u društvu slikovnica koje u sebi sadrže pjesmice. Djeca su se

samoinicijativno povukla u kutak za čitanje i legla se na postavljene jastuke. Iako nisu bili osamljeni vrlo su rado listali slikovnice i međusobno raspravljali o onome što su mogli pročitati. U jednom trenutku zatražili su i pomoć odgojiteljice u čitanju.

Nekolicina djece vrlo je vrijedno crtala stranice slikovnice. Crtali su drvenim bojama na debljim listovima papira kako bi slikovnica bila nešto kvalitetnija i čvršća. Prije samog crtanja djeca su se međusobno dogovorila tko želi crtati prizor kojeg stiha, a tko naslovnu stranu slikovnice. Kad su crteži bili gotovi odgojiteljica je na njih ispisala osmišljene stihove i složila ih u slikovnicu.

Završni dio aktivnosti izdvojio je predškolce u centar početnog čitanja i pisanja kako bi na malo zanimljiviji način vježbali finu motoriku i pisanje slova. U centru početnog čitanja i pisanja imali su ponuđene radne listove na kojima su se nalazile ispisane pjesme. Pjesmama je nedostajala posljednja riječ u stihu, a riječi koje su nedostajale bile su ispisane na dnu papira pomiješanim redoslijedom. Djeca su dobila zadatak da upisu riječi na mjesto koje se njima čini pravo. Predškolci su prionuli na posao i upisivali riječi prema vlastitom nahođenju. Nakon što su završili bilo je vidljivo da je jednom djetetu pjesmica bila poznata od ranije, pa je riječi vratio na točna mjesta. Ostatak skupine je u želji da izvrše zadatak što točnije prepisao od djeteta koje je pjesmicu znalo od ranije. Ovaj poticaj nije urodio plodom kako je to bilo zamišljeno. Prema zamisli na ovaj smo način trebali dobiti nove, šašave kompozicije već poznatih pjesama, no to na žalost nije bio slučaj.

Po završetku aktivnosti djeca su bila vrlo ponosna što su izradila vlastitu slikovnicu. Kutić za čitanje bio je vrlo dobro posjećen i prihvaćen od većine djece. U narednim su se danima djeca vrlo rado izdvajala u kutić za čitanje i samostalno listala slikovnice promatrajući ilustracije, čitajući ili smišljajući novi tekst prema ilustracijama.

Većina je djece aktivno sudjelovala cijelo vrijeme provođenja aktivnosti, a količina pažnje koju su djeca imala za slušanje interpretacije pjesama bila je zaista iznenađujuća. Tek je jedna djevojčica pri samom kraju zamišljene aktivnosti napustila prostor rada i zabavu potražila u obiteljskom kutku. U smišljanju rima bilo je uspješnijih i manje uspješnijih, no nekolicina je djece ugodno iznenadila odgojitelje s riječima koje su koristili u rimovanju.

5.4. PRODUKTI PROVEDENE AKTIVNOSTI

Djeca su kroz aktivnost sama osmislila pjesmicu i izradila slikovnicu prema osmišljenoj pjesmici.

PJESMA S PLAŽE

Crni je rak ušao u more

dignulo se sunce gore.

Valovi su došli,

na pijesak su pošli.

Školjka i jež u hladu

piju hladnu limunadu

Iz mora ih riba gleda

i pita treba li im leda.

Školjka i jež

zavuku se pod šešir

i zažele mir

Slika 1. Naslovnica slikovnice

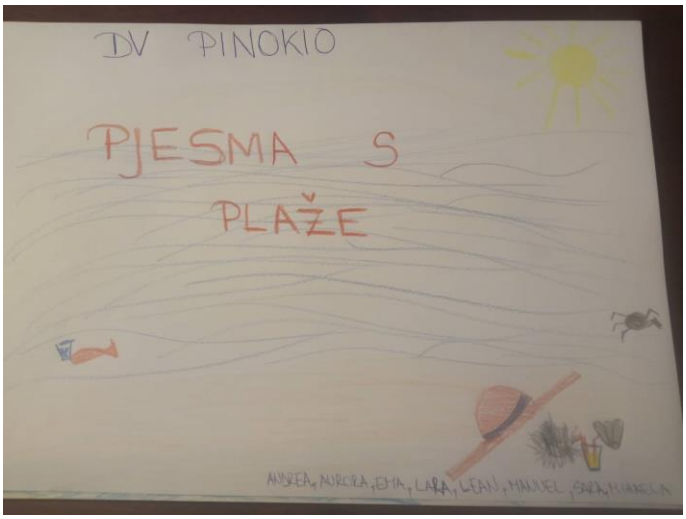

Izvor: Kožljan Škabić, foto-dokumentacija, 2022.

Slika 2. Prva stranica slikovnica

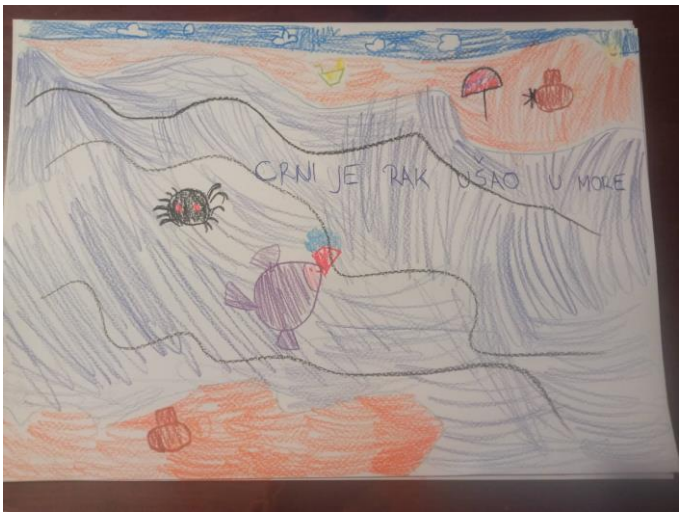

Izvor: Kožljan Škabić, foto-dokumentacija, 2022.

Slika 3. Druga stranica slikovnice

Izvor: Kožljan Škabić, foto-dokumentacija, 2022.

Slika 4. Treća stranica slikovnice

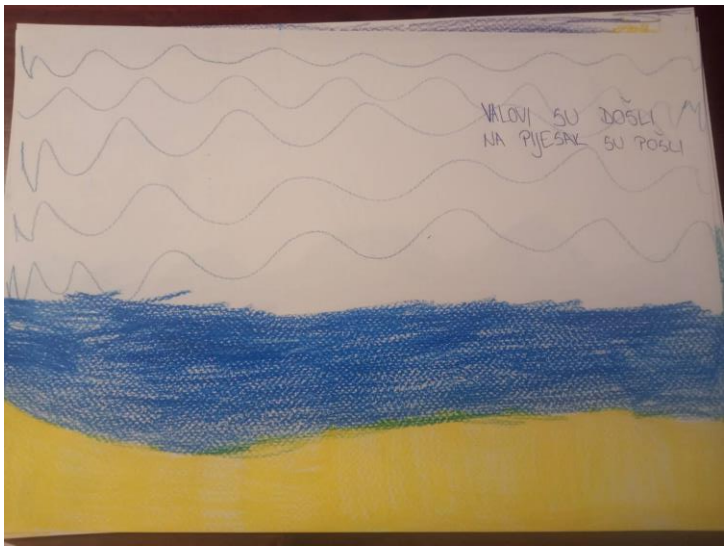

Izvor: Kožljan Škabić, foto-dokumentacija, 2022.

Slika 5. Četvrta stranica slikovnice

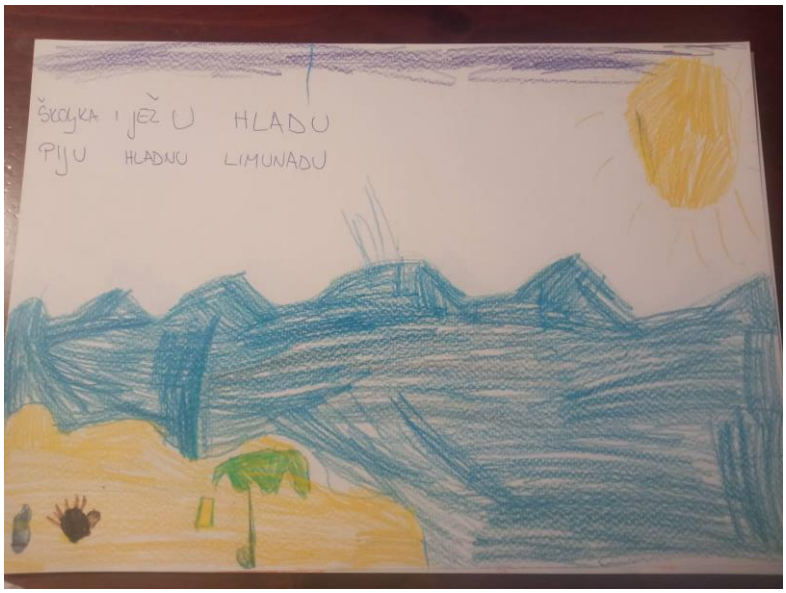

Izvor: Kožljan Škabić, foto-dokumentacija, 2022.

Slika 6. Peta stranica slikovnice

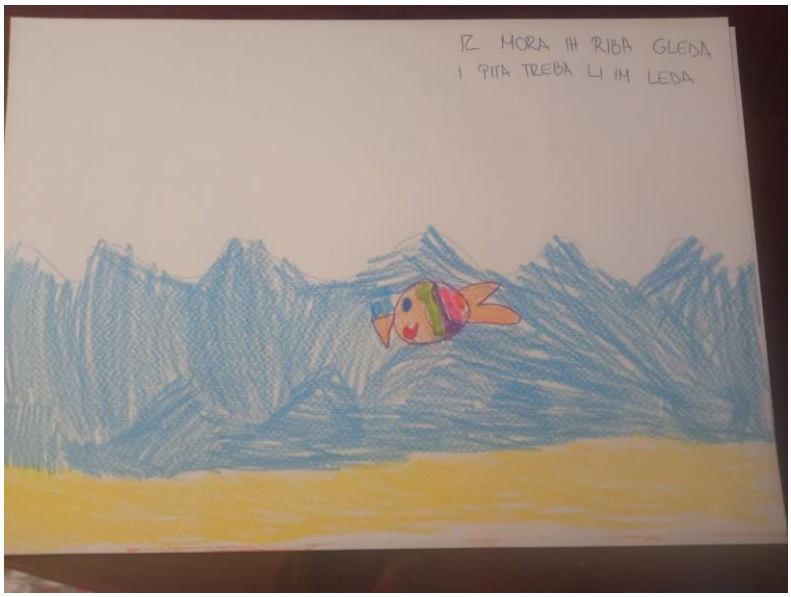

Izvor: Kožljan Škabić, foto-dokumentacija, 2022.

Slika 7. Šesta strana slikovnice

Izvor: Kožljan Škabić, foto-dokumentacija, 2022.

6. ZAKLJUČAK

Poezija je nešto najljepše što možemo ponuditi djetetu u dječjem vrtiću, ali i u obiteljskom domu. Ona prati dijete od rođenja, uči ga prvim glasovima i riječima, pomaže mu u razvoju govora i učenju materinjeg jezika. Slušajući poeziju dijete uči aktivno slušati, pamtiti i pokazuje emocije.

Poezija daje bezbroj benifita i mogućnosti za rad. Često je prisutna u dječjim vrtićima kao dio aktivnosti ili alat kojim će se stvoriti ugođaj za određenu aktivnost. Djeca recitiraju i pjevaju pjesme, čitaju slikovnice koje u sebi sadrže pjesme i stihove no vrlo je rijetko poezija poticaj za aktivnost. Potencijal koji poezija nosi za rad s djecom neiskorišten je i neistražen, o njemu se nedovoljno govori i gotovo ga se ni ne primjećuje.

Literatura koja se nudi na temu poezije u dječjem vrtiću ne sadrži dovoljno ideja za rad sa poezijom. Odgojitelji uvrštavaju poeziju u rad s djecom, no nisu ni svjesni da je većinom poezija u radu samo mali komadić slagalice. Poezija zaslužuje biti više i bolje zastupljena u radu sa djecom zato što je ona djeci vrlo zanimljiva i zato što hrvatsko dječje pjesništvo zaista ima što ponuditi. Odgojiteljima bi od velike pomoći bio priručnik koji će zadržavati ideje za rad s poezijom.

7. IZVORI I LITERATURA

BILBAO, A. (2020.) *Dječji mozak objašnjen roditeljima.* Zagreb: Egmont.

CRNKOVIĆ, M. (1991.) *Dječja književnost*. Zagreb: Školska knjiga.

CRNKOVIĆ, M. i TEŽAK, D. (2002.) *Povijest dječje književnosti od početaka do 1955. Godine*. Zagreb: Školska knjiga.

ČUDINA-OBRADOVIĆ, M. (1991.) *Nadarenost, razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje.* Zagreb: Školska knjiga.

DOŠEN DOBUD, A. (2016.) *Dijete – istraživač i stvaralac: Igra, istraživanje i stvaranje djece rane i predškolske dobi.* Zagreb: Alineja.

ĐURAKOVIĆ, M.; KLASNIĆ, I. i MATEŠIĆ, I. (2020.) *Poticanje kreativnosti u predškolskim ustanovama.* Šk. Vjesnik 69(1): 89-110.

HAMERŠAK, M. i ZIMA, D. (2015.) *Uvod u dječju književnost.* Zagreb: Leykam international.

HRANJEC, S. (2004.) *Dječji hrvatski klasici*. Zagreb: Školska knjiga.

HRANJEC, S. (2006) *Pregled hrvatske dječje književnosti.* Zagreb: Školska knjiga.

HRANJEC, S. (2009) *Ogledi o dječjoj književnosti.* Zagreb: Alfa.

IDRIZOVIĆ, M. (1984) *Hrvatska književnost za djecu – 100 godina dječje knjige.* Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.

MENDEŠ, B.; MARIĆ, LJ. i GORAN, LJ. (2020.) *Dijete u svijetu igre.* Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014.) Zagreb.

PETEH, M. (2018.) *Radost igre i stvaranja*. Zagreb: Alineja.

POPOV, D. (2010.) *Enciklopedija razvojnih igara za djecu od 3 do 7 godina.* Zagreb: Planet Zoe.

POSOKHOVA, I. (2017.) *200 logopedskih igara.* Zagreb: Planet Zoe.

VELIČKI, V. i KATARINČIĆ I. (2011.) *Stihovi u pokretu*. Zagreb: Alfa.

VELIČKI, V. (2013.) *Pričanje priča – stvaranje priča: povratak izgubljenom govoru.* Zagreb: Alfa.

ZALAR, D (2002.) *Poezija u zrcalu nastave.* Zagreb: Mozaik knjiga.

ZALAR, I. (1991.) *Pregled hrvatske dječje poezije.* Zagreb: Školska knjiga.

8. SAŽETAK

Tema ovog rada je poezija kao poticaj za aktivnost u dječjem vrtiću. Rad sadrži kratki presjek hrvatskog dječjeg pjesništva i spominje neke od najpoznatijih dječjih pjesnika na našem području. Kroz rad se proteže važnost korištenja dječjeg pjesništva i dobrobiti koje ono nudi djeci. Zabilježeno je nekoliko primjera za korištenje dječjeg pjesništva u radu od kojih je jedna aktivnost i provedena u radu s djecom.

Djeca su imala priliku sama osmisliti pjesmu i stvoriti slikovnicu prema napisanoj pjesmi. Na taj su način razvijala svoju kreativnost, motoriku i ljubav prema književnosti. Kroz ponuđene aktivnosti uvidjeli su važnost timskog rada i podjele zadataka, ali i osjećaj ponosa kada se zajedničkim snagama napravi nešto lijepo.

Cilj ovog rada je ukazati na važnost pjesništva u dječjoj dobi i neiskorišteni potencijal za osmišljavanje aktivnosti koje dječje pjesništvo nudi odgojiteljima.

9. SUMMARY

The topic of this paper is poetry as an incentive for kids activity in kindergarten. The work contains a short section of Croatian children's poetry and includes some of the most famous children's poets in our area. Throughout the paper, the importance of using children's poetry and the benefits it offers to children is extended. Several examples of the use of children's poetry in work were recorded, one of which was an activity carried out in work with children.

The children had the opportunity to come up with a song and create a picture book based on the written song. In that way, they developed their creativity, motor skills and love for literature. Through the offered activities, children were learned not only about the importance of teamwork and division of tasks, but also the feeling of pride when joint efforts made something beautiful.

The aim of this paper is to point out the importance of poetry in children's age and the unused potential for designing activities that children's poetry offers to educators.